

ДОСВІД КРАЇН ЄС ЩОДО ПІДТРИМКИ ТУРИСТИЧНОГО БІЗНЕСУ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ

Пандемія коронавірусу та спричинена нею глобальна криза завдали значної шкоди багатьом галузям економіки, у т. ч. і туристичній сфері. На тенденції розвитку туристичної індустрії вплинули не тільки прямі обмеження, такі як впровадження карантинних заходів, закриття кордонів, заборона відвідування історико-культурних закладів, відміна авіаперельотів, а й опосередковані – заходи, які були прийняті в інших сферах, дотичних до індустрії туризму: ресторанному та готельному бізнесі, транспортних перевезеннях, кіноіндустрії, санаторно-лікувальних і медичних послугах тощо. Отже, туристичний бізнес – це система, яка знаходиться у взаємозв'язку з багатьма елементами, коли негаразди в одному з них можуть суттєво впливати на загальну ефективність.

Пандемічні обмеження призвели до того, що індустрія туризму перебувала у невизначених умовах роботи, що спричинило суттєві зміни у функціонуванні суб'єктів туристичної діяльності, яким прийшлося адаптуватися до нових умов ведення бізнесу – впровадження нових форм і видів туристичних послуг; розроблення додаткових заходів утримання клієнтів шляхом відтермінування надання послуг; надання знижок і бонусів; заміна туристичних послуг на альтернативні тощо. Беручи до уваги те, що й досі немає повної перемоги над вірусом COVID-19, суб'єктам туристичного бізнесу і надалі доводиться шукати шляхи боротьби за утримання своєї частки туристичного ринку, знаходити нові методи підвищення своєї конкурентоспроможності, постійно підвищувати якість і безпеку туристичних послуг, при цьому перебуваючи в цілковитій невизначеності та залежності від державної політики та заходів, які приймаються. Саме тому актуальним є питання запровадження державних підтримуючих засобів для туристичного бізнесу як вагомого інструменту впливу на стан світової економіки.

Основна мета заходів, які запроваджуються урядами країн у цей складний період, відповідно до їх мети, можна умовно поділити на такі категорії:

- збереження балансу між захистом туристів та інтересами працівників туристичної галузі;
- забезпечення умов для виживання бізнесу та адресної підтримки туристичного сектору економіки.

Більшість країн орієнтується на обидва підходи. Держави з більш розвинутою економікою покладаються здебільшого на доступні лінії кредитування, які дають змогу відновити конкурентоспроможність національної економіки у короткому періоді часу.

Інші країни орієнтуються на відтермінування сплати податкових і боргових зобов'язань, що може негативно впливати на економіку в довгостроковій перспективі та призвести до тривалого дефіциту бюджету та проблем із загальною платоспроможністю. Так, уряд Німеччини (доходи туристичної галузі становлять 23 % ВВП) запровадив бюджетне стимулювання туристичної галузі:

- на рекапіталізацію для забезпечення платоспроможності компаній виділено 100 млрд євро, на підтримку ліквідності туристичних фірм – 400 млрд євро, на рефінансування галузі – 100 млрд євро;
- запроваджено відтермінування податкових платежів та скорочення авансових податкових платежів, корпоративних податків і податків на торгівлю;
- для підтримки ринку зайнятості німецький уряд розширив доступ до короткострокової допомоги в разі втрати роботи, збільшив дотації для програми виплат на утримання дитини для батьків із низьким рівнем доходів, спростив формальності для підтримки найманих працівників та розширив програми компенсації соціальної допомоги.

Польський уряд (туризм становить 12 % ВВП), своєю чергою:

- виділив 5,65 млрд євро на підтримку мікропідприємств туристичної галузі у формі безвідсоткових позик. Власники туристичних фірм отримали можливість обговорення умов надання позики незалежно від розміру бізнесу Бюджетом країни також передбачено 11,3 млрд євро для підтримки малого та середнього бізнесу, дотичного до туризму;

– подовжив податкові канікули на термін від 6 до 12 місяців, а термін дії нульової ставки за позиками – до 12 місяців. Сплату більшості податків відтерміновано, спрощено форми та процедури подачі податкової звітності та прискорено процедуру податкових відрахувань.

У Словаччині держава надала гарантії на суму до 500 млн євро на місяць, щоб допомогти підприємствам туристичної галузі отримати кредит, а також виділила фінансову допомогу для збереження робочих місць у галузі;

- туристичні компанії отримали дозвіл на списання збитків поточного року;
- передбачено компенсації для працівників компаній туристичної галузі, що найбільше постраждали від пандемії.

Угорщина (туризм становить 9 % ВВП) ввела надання позик на пільгових умовах і гарантованих позик:

- державний Eximbank виділив грант у сумі 800 тис євро для інвестицій в експортні компанії. Уряд країни призупинив виплати за кредитами до кінця року для всіх, хто отримав кредит до 18 березня, знизив щорічну відсоткову ставку (APR) для нових позик;

– запроваджені програми лояльності передбачають компенсацію 70 % з/п упродовж трьох місяців для компаній, що переживають занепад, уведено суттєве скорочення різних відрахувань із з/п, а також надбавку в розмірі 40 % для осіб, що працюють у галузі досліджень і розробок інновацій у туристичній галузі.

У Болгарії діє програма, спрямована на збереження робочих місць у галузях, які найбільше постраждали через спалах коронавірусу (роздрібна торгівля, туризм, пасажирські перевезення, культура, спорт, розваги тощо). Також діє програма тимчасового субсидування заробітної плати, яка передбачає фінансування з державного бюджету до 60 % заробітної плати (включно із внесками на соціальне страхування) у компаніях, які будуть змушені звільнити людей без такої допомоги. Програма розрахована на 12 місяців, а її бюджет становить 1,5 млрд болгарських левів (близько 770 млн євро). Завдяки цій програмі понад 97 тис робітників змогли зберегти свої робочі місця.

У Франції уряд змінив умови скасування бронювання подорожей, щоб дозволити заміну відшкодування кредитом або ваучером на еквівалентну суму на майбутню послугу. Мета полягає в тому, щоб уникнути негайного відтоку грошових коштів та допомогти компаніям пройти дуже важкий етап, оскільки клієнти мають право вимагати повернення коштів через 18 місяців, якщо ваучер не використовується.

Україна перебуває у відносно кращій ситуації, ніж більшість країн, що стосується наслідків пандемії COVID-19 у сфері туризму, оскільки тут частка внутрішнього та виїзного туризму значно перевищує показники вхідного потоку. Український туризм не отримав швидкого системного реагування з боку уряду у вигляді впровадження можливих заходів на підтримку туристичної галузі, якщо порівнювати із середнім реагуванням і типами заходів, запроваджених урядами сусідніх країн і країн-членів ЄС. Це ще більше ускладнює положення малого та середнього бізнесу, який працює у сфері гостинності, туризму та відпочинку.

Отже, туристична галузь найбільше постраждала та зазнала значних фінансово-економічних наслідків під час пандемії COVID-19. На сьогодні туристична індустрія зазнає великих трансформацій, вимагає якісного та ретельного аналізу чинників впливу на попит у зв'язку з пандемією COVID-19. Майже всі країни розробляють та впроваджують програми стимулювання та підтримання розвитку туристичної галузі, передбачаючи, зокрема, підтримку малого та середнього бізнесу шляхом надання доступних кредитів, державних позик і субсидій, відтермінування сплати боргових зобов'язань, надання податкових канікул, пільг і зниження ставок за окремими податками та ін. Країни починають переорієнтовуватися на стимулювання розвитку внутрішнього туризму, який є менш залежним від глобальної коронавірусної кризи та карантинних заходів.